

**För åk 8-9
och
gymnasiet**

STUDIEMATERIAL OM DEN NATIONELLA MINORITETEN ROMER

INNEHÅLLS FÖRTECKNING

03

Inledning

04

Om kortfilmen Klassens Z

05

Diskussionsfrågor - Klassens Z

06

Föreläsning om nationella
minoriteten romer

07

Kunskaps- & diskussionsfrågor

09

Fördjupning

10

Tips och länkar

INLEDNING

Detta studiematerial innehåller länkar till kortfilmen **KLASSENS Z** och till en föreläsning av RIKC om den nationella minoriteten romer, som utgår från filmen. Den innehåller också diskussionsfrågor, uppgifter, tips och länkar som kan användas i klassrummet för att öka kunskaperna om Sveriges nationella minoriteter.

FÖRSLAG PÅ UPPLÄGG

- Inledning med genomgång om Sveriges nationella minoriteter och presentation av filmen
- Filmvisning av **Klassens Z** - följ upp med intervju med filmens regissör
- Diskussion kring filmen
- Se digital föreläsning med RIKC - följ upp med kunskapsfrågor
- Arbeta vidare med uppgifter och fördjupning

Kortfilmen **Klassens Z** är en del av kortfilmsserien **GLÖD**, som är en satsning från Svenska Filminstitutet, Folkets Bio och UR i vilken kortfilmer producerades (2021) med dialogen på ett nationellt minoritetsspråk och med regi/manus av personer med bakgrund i någon av de nationella minoritetsgrupperna. 10 kortfilmer producerades, två på vardera (eller med inslag av) respektive nationellt minoritetsspråk, samiska, meänkieli, sverigefinska, jiddisch och romani.

KORTFILMEN KLASSENS Z

GLÖD: KLASSENS Z

Av Alma Dzafic Ferhatovic

4 min, 58 sek

Romani och svenska

Vi får följa en romsk elev som döljer sin identitet för sina klasskamrater, vänner och lärare. När han inser att ingen tar ansvar för den antiziganism som romer utsätts för frågar han sig om han kanske borde göra något åt saken själv. Med Edy Dzafic Ferhatovic i huvudrollen.

För att se filmen, klicka på bilden.

ALMA DZAFIC FERHATOVIC

Filmregissör och har en kandidatexamen i Mänskliga rättigheter från Lunds universitet.

Vill ni att Alma Dzafic Ferhatovic besöker er på skolan?

Kontakta ARF: paula@arfarf.se

Före filmen:

Presentera filmen *Klassens Z* som en del av Svenska filminstitutets satsning för att främja de nationella minoriteternas språk, kultur och identitet.

Presentera filmens regissör Alma Dzafic Ferhatovic, som är en ung romsk malmöbo.

Filmen är inspirerad av egna upplevelser - alla klassrumsscener baseras på situationer hon själv bevittnat. Alma skrev manus och regisserade kortfilmen *Klassens Z* som 20 årig universitetsstudent.

DISKUSSIONSFRÅGOR

KLASSENS Z

Efter filmen

Diskutera gärna först i mindre grupper och presentera sedan gruppens tankar för hela klassen. Välj några eller alla frågor!

1. Vad väckte filmen för tankar, känslor och funderingar hos er?
2. Hur tror du att Antonio känner när han hör sina klasskamrater? När läraren inte reagerar?
3. Hur tycker ni läraren eller andra klasskamrater borde ha (re)agerat?
4. Hur hade du agerat i en liknande situation?
5. Fundera och försök minnas, har du varit med eller bevittnat något liknande under din skolgång?
6. Kan man skämta om vad som helst? Var går gränsen? Motivera.
7. Vad är antiziganism?
8. Hur kan skolan motverka antiziganism?
9. Vilka är "vi" och "dom" i de sammanhang där du befinner dig (t.ex. skola, familj, olika slags grupper, jobb m.m.)?
10. Vad krävs för att skapa en inkluderande och tillåtande miljö i klassrummet? Vem kan göra det?
11. Fundera på vad som avgör vilka delar av vår historia som vi känner till? Och hur påverkar historien oss idag?

FÖRELÄSNING

om den nationella minoriteten romer

OM FÖRELÄSNINGEN

Marian Wydow och Diana Bogelund från Romskt informations- och kunskapscenter (RIKC) föreläser om den nationella minoriteten romer samt dess historia och villkor med utgångspunkt i kortfilmen *Klassens Z*.

Föreläsningen är 14 min lång och tar upp grundläggande information om romernas historia i Sverige och villkoren för romer i det svenska samhället då som nu.

Se videon och följ upp med kunskapsfrågor och samtalsfrågor.

Filmen kan ses på ARF:s YouTube kanal: Klicka på bilden, så kommer ni till den.

OM ROMSKT INFORMATIONS- OCH KUNSKAPSCENTER

Romskt informations- och kunskapscenter (RIKC) tillhör kulturförvaltningen i Malmö stad och har ett kommunövergripande uppdrag. RIKC arbetar för att öka romsk delaktighet och inflytande i samhället.

Tillsammans med andra verksamheter i Malmö utvecklar RIKC samarbetsformer för att öka kunskapen kring minoritetslagstiftning, romsksvensk historia och romska livsvillkor idag. Genom sitt arbete bygger centret en kunskapsbank för arbetet med nationella minoritetsrättigheter.

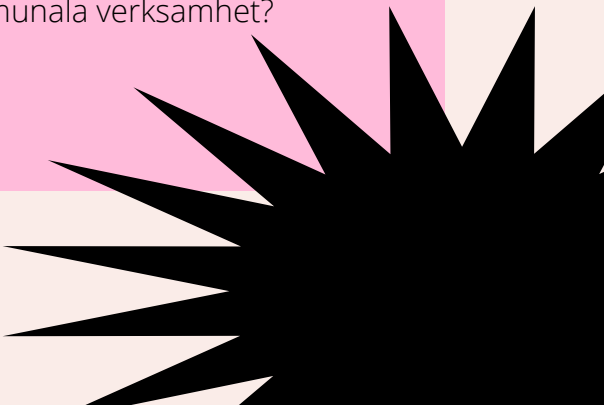
KUNSKAPSFRÅGOR & DISKUSSIONSFRÅGOR

Direkt efter föreläsningen är det bra att gå igenom vilken kunskap som eleverna tillgodosett sig. Låt eleverna svara på kunskapsfrågorna (med eller utan svarsalternativ, se nästa sida för Quiz förslag) och även samtala direkt efter filmen. Välj bland frågorna nedan!

Kunskapsfrågor

1. Vad kallas rasismen mot romer?
2. När noterades de första romerna i Sverige?
3. Hur många romer finns det i Sverige respektive Europa?
4. Vad heter romernas språk? Språket består av flera olika varieteter, ungefär hur många?
5. Under mitten av 1900-talet fick romer bara bo på en och samma plats under en viss tid. Hur lång tid var det?
6. När hade Sverige inreseförbud för romer?
7. Under lång tid fick många romer inte gå i skolan i Sverige. När ändrades detta?
8. Varför är romer en nationell minoritet i Sverige?
9. Från vilket år betraktas romer som en nationell minoritet i svensk lagstiftning?
10. Vilka svenska ord är ursprungligen romska?
11. Vad arbetar RIKC med?

Att samtala kring

1. Var det något från föreläsningsfilmen som ni särskilt lade på minnet? Vad i så fall och varför?
  2. Fundera på vad ni visste om den romska minoriteten i Sverige sedan innan?
  3. Tycker ni att den romska historien i Sverige är känd bland allmänheten? Motivera ert svar!
  4. I filmen nämns att romer är den största minoriteten i Europa. Reflektera kring detta faktum och relatera till hur mycket vi känner till om romernas historia, samt till romernas ställning i Europa.
  5. I föreläsningsfilmen diskuteras hur Sverige har gått ifrån användandet av n-ordet, medan z-ordet fortfarande används flitigt. Varför är det så, tror ni?
  6. RIKC tillhör Malmö stad. Varför behövs denna kommunala verksamhet?
-

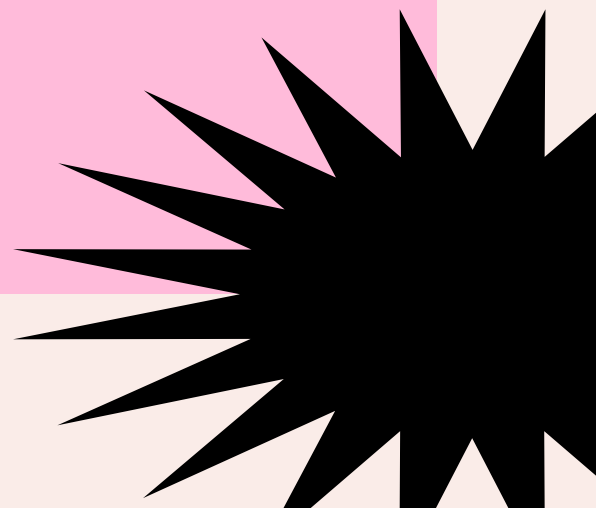
GÖR EN QUIZ

MED KUNSKAPSFRÅGORNA

Samma kunskapsfrågor kan läggas upp på en Kahoot eller dylikt, för att göra ett Quiz digitalt. De rätta svaren är fetmarkerade.

Kunskapsfrågor

1. Vilket årtal noterades de första romer i Sverige?
a) 1850 **b) 1512** c) 1915 d) 1312
2. Ungefär hur många romer finns det i Sverige?
a) ca 50 000-100 000 b) 500 000-1 miljon c) 35 000-50 000
3. Ungefär hur många romer finns det i Europa?
a) 12-15 miljoner b) 500 000-1 miljon c) 20-35 miljoner
4. Vad heter romernas språk?
a) Romani chib b) Romska c) Romani kale d) Rumänska
5. Språket består av en större mängd olika varieteter, ungefär hur många?
a) 10 b) 30 **c) 60**
6. Hur länge fick romer bo på samma plats i Sverige?
a) tre dagar **3) tre veckor** 3) tre månader
7. När hade Sverige inreseförbud för romer?
a) 1500-t b) 1810-1890 **c) 1914-1954**
8. I vilket årtionde fick romer börja gå i skolan i Sverige?
a) 1960-t b) 1930-t c) 1850-t
9. Sedan när är romer en nationell minoritet i Sverige?
a) 1960 b) 1994 **c) 2000**
10. Vilket eller vilka svenska ord är ursprungligen romska?
a) tjej b) jycke c) aina **d) kirra**
11. Vad är RIKC för något?
a) en ideell förening **b) en kommunal verksamhet** c) en stiftelse

FÖRDJUPNING

ATT FÖRDJUPA SIG I

I föreläsningen får vi höra om romsk kultur men också om den mörka historien avseende Sveriges behandling av romer, om hur romer inte fick bosätta sig permanent eller folkbokföras, om inreseförbud på 1900-t, och om tvångssterilisering.

TA REDA PÅ MER OM

- **Diskriminering av romer i Sverige**
- **Romernas ursprung och historia**
- **Romsk kultur**
- **Nationella minoriteter i Sverige**

UPPGIFTER

- **Rösträtt för den romska minoriteten- när trädde denna i kraft? Vet vi det?**
- **Ta reda på hur romer behandlades av Rasbiologiska institutet respektive Socialstyrelsen på 1900-t.**
- **Undersök hur den romska minoriteten påverkat det svenska kulturarvet inom t ex språk, litteratur, politik, konst, film, musik osv.**
- **Varför är romer en nationell minoritet i Sverige, och vad innebär det?**
- **Visste du att romer varit förslavade i Europa? Ta reda på var och när!**

I tips och länkar (s. 6-15) hittar ni information och fler ingångar att fördjupa sin kunskap om den nationella minoriteten romer.

TIPS & LÄNKAR

- för mer kunskap om övergrepp mot romer

ANTIZIGANISMEN I SVERIGE

Skolbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet

Boken riktar sig främst till elever på högstadiet och kan också användas i exempelvis gymnasiet.

DEN MÖRKA OCH OKÄNDA HISTORIEN

Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet

Vitboken spänner över en tid om 100 år, utgiven av Arbetsmarknadsdepartementet, Regeringskansliet

ANTIZIGANISM I STATLIG TJÄNST

Socialstyrelsens behandling av romer under 1900-talet

Rapporten visar hur dåvarande Social- och Medicinalstyrelsen ansvarade för bl. a. tvångssteriliseringar av romska kvinnor och omhändertagande av romska barn.

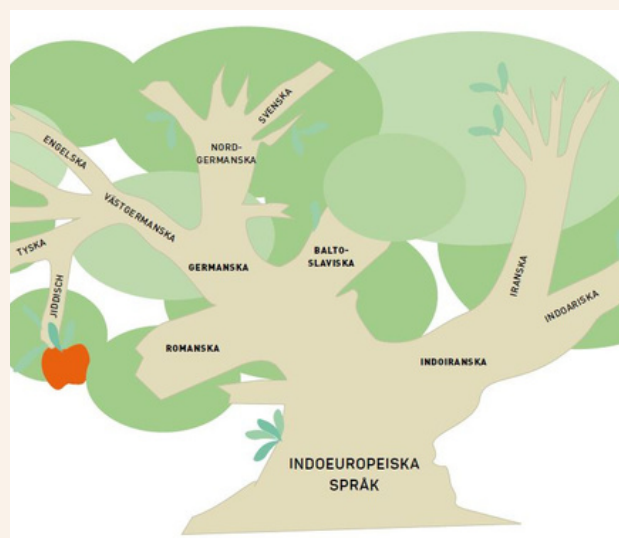
PODDAR

Om historiska övergrepp mot romer

- DEN ROMSKA FÖRINTELSEN – bara en rad i historieböckerna (P1).
- JÖNKÖPINGSKRAVALLERNA 948 (P3).
- TVÅNGSSTERILISERINGARNA OCH LOBOTOMIERNA (P3)
- FÖRÄDLADE SVENSKAR – RASHYGIEN OCH STERILISERING (P1)

LÄNKAR

- för mer kunskap om den nationella minoriteten romers kultur och historia

SKOLVERKETS UNDERVISNINGSMATERIAL

Om den nationella minoriteten romer

Här hittar du fakta om romer som kan användas i undervisning om romerna som nationell minoritet, deras historia och om romsk kultur.

Materialet är tänkt för grundskolan men det ger en bra översikt med den viktigaste informationen.

DET ROMSKA SPRÅKET

Språk, ursprung och varieteter

Det romska språket består av många olika varieteter eller dialekter.

Läs mer om romska språkets ursprung, struktur och varieteter på denna sida av Institutets för språk och folkminnen.

SVERIGES NATIONELLA MINORITETER

Om den nationella minoriteten romer

Minoritet.se sprider kunskap om urfolket samerna och Sveriges nationella minoriteter, judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Vi har länkat till den sidan som tar upp den nationella minoriteten romer.

FILMTIPS!

- länkar till kortfilmer

Regi: Alecio Araci | 4 min 58 sek

Anna, Timimie och Alecio träffas i skogen och samtalar om språk, identitet och sexualitet. Dialogen växlar mellan romani, samiska och svenska. Filmen ingår i kortfilmssatsningen GLÖD.

KLICKA PÅ BILDEN för att se filmen.

Regi: Pablo Vega | 9 min

Inspirerad i Chaplins "Diktatorn" utmanar filmen rådande narrativ och fördomar om det romska folket och presenterar de många olika sätt romer har bidragit till det europeiska samhället och kulturen över århundrandena. OBS på engelska.

KLICKA PÅ BILDEN för att se filmen.

TÄNK TILL! SAKER DU ALDRIG VÅGAT FRÅGA EN ROM

Är det kul eller drygt med baxaskämt? Var kommer ordet "rom" ifrån? Vincent och Tasha svarar på tittarnas frågor om att vara rom.

ROMERNAS HISTORIA

Ett program med 4 korta avsnitt som täcker flera olika aspekter av diskriminering av romer i Sverige under 1900-t. Med tillhörande pedagogiskt material. För högstadiet.

Klicka på bilden.
Tillgänglig till: 30 juni 2023.

FILMTIPS!

- långfilmer

TAIKON

Regi: Laven Mohtadi & Gellert Tamas | 91 min

Hon har kallats Sveriges Martin Luther King. Dokumentären om Katarina Taikon skildrar en av våra mest älskade barnboksförfattare, men också en utsatt minoritet, en människorättsaktivist och det Sverige som hon slogs mot, med och för.

KAN SES TILL

2 apr 2024 - klicka på bilden.

Filmhandledning: [SFI](#)

TILL DRÖMMARNAS LAND

Regi: Etienne Comar | 117 min

DJANGO

Regi: Etienne Comar | 117 min

Under det ockuperade Paris i 1943 spelar Django Reinhardt sin swing-jazz på stadens bästa arenor och konsertställen – Han är på toppen av sin karriär. Men han tillhör också det romska folket, och över hela Europa äger förföljelsen av romer rum.

För att se trailer, klicka på bilden.

För att visa filmen med institutionella rättigheter: [HÄR](#)

Sabina har rest från Rumänien till lilla Holmsund med sina bröder. De arbetar i ett garage och Sabina ska söka jobb. Ett sommarlov ska just börja och Sabina lär känna ortsböns Elin. Tillsammans ska de revoltera mot det gamla och hitta något nytt i varandra.

För att visa filmen med institutionella rättigheter: [HÄR](#)

För trailer, klicka på bilden.

BOKTIPS!

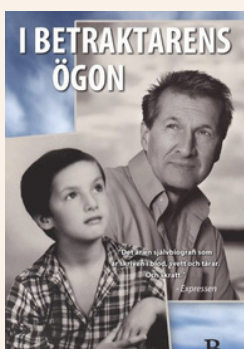

DEN DAG JAG BLIR FRI

Av: Laven Mohtadi

Katarina Taikon är mest känd för sin självbiografiska barnboksserie om Katitzi. Men hon var också den främsta talesperson för romernas kamp för lika rättigheter i Sverige och har kallats Sveriges Martin Luther King.

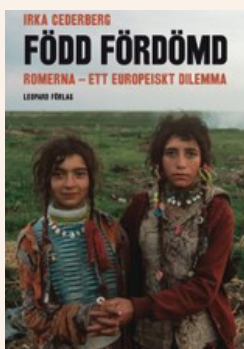
Den dag jag blir fri är den första biografien om Katarina Taikon.

I BETRAKTARENS ÖGON

Av Hans Caldaras

Föreläsaren, artisten och författaren Hans Caldaras har i hela sitt vuxna liv arbetat mot mobbning, våld, intolerans och främlingsfientlighet. Han har fört fram sitt budskap i press, radio och TV samt besökt skolor, arbetsplatser och församlingar. I betraktarens ögon är hans självbiografi, om att växa upp som rom i Sverige.

FÖDD FÖRDÖMD

Av Irka Cederberg

Författaren berättar om romernas historia och beskriver deras situation i nutida Europa - med en växande och allt mer våldsamt anti-ziganism. Romer trakasseras, diskrimineras, förföljs och mördas i länder som Tjeckien, Ungern, Slovakien, Rumänien och Italien. Född fördömd lyfter fram svarta sidor ur Europas historia och nutid och ställer frågan om hur länge förföljelserna av världsdelens största minoritetsfolk ska få fortgå

BEGRAV MIG STÅENDE

Av Isabel Fonseca

Romerna har ingen egen stat och de har aldrig fört krig mot något annat folk. Inget annat folk har genom århundradena varit så förföljt som det zigeniska. Samtidigt har det omgärdats av otaliga romantiska myter. Isabel Fonseca levde tillsammans med zigenare i Östeuropa under fyra års tid och fick en unik inblick i deras tänkande och levnadssätt.

FRIGÖRELSEN

Av Jan Selling

Författaren skriver om kampen för rättvisa och en ständig strid mot antiziganismen, hur statliga kommissioner tillsatts, hur officiella ursäkter och erkännanden tvingats fram. Här visas hur romska utomparlamentariska aktioner uppstått och verkat, liksom hur avkoloniseringen av romska studier sker och hur romska intellektuella själva äntrar scenen. Med efterord av två ledande romska röster: Soraya Post och Hans Caldaras

TIPS!

Besök i Malmö och Skåne

BESÖK ROMSKA MINNESMÄRKET I MALMÖ

På Limhamnsfältet

Temat för Malmös romska minnesmärke på Limhamnsfältet är mångfald och utveckling och består av 13 bidrag från olika individer och organisationer. Syftet är att belysa den romska minoritetens del i och perspektiv på vår gemensamma historia.

BOKA STUDIEBESÖK PÅ RIKC

I Malmö

Ni är välkomna att boka ett studiebesök hos Romskt informations- och kunskapscenter i Malmö.

Maila till: rikc@malmo.se

BESÖK ROMSKA MINNESPLATSER I SKÅNE

Flera orter i Skåne

I nordöstra Skåne möter vi en del av den romska historien. På fem platser, i Arkelstorp, i Bromölla, i Degeberga, i Kivik och i Sankt Olof kan vi ta del av romers historia, foton och ögonblickscitat. Äldre romer som själva bott i tält och vagnar på många platser runt om i Skåne berättar. Där finns också berättelser från personer som minns när romer kom till deras by.

Antirasistiska filmdagar i samarbete med Romskt informations-
och kunskapscenter, Malmö stad